

1/2018

impakti

**YVA-päivät
2018**

**EIELAW 2018-
konferenssin anti**

**YVA-selostuksesta
BESTSELLER**

Tässä lehdessä

- 2 Pääkirjoitus
- 3 Puheenjohtajan palsta
- 4-5 YVA-päivillä palkittiin parhaat YVA:t
- 6-7 Mikä muuttui YVA-lain uudistuksessa
- 8-11 YVA-päivän esitykset
- 12-13 Göteborgin opintomatka
- 14-17 YVA-selostuksesta bestseller
- 18 Julkaisuja
- 19 Sarjakuva
- 20-22 EIELAW-konferenssin satoa
- 23 YVA ry
- 24 Kannatusjäsenet

Pääkirjoitus

Matalan kynnyksen YVA

YVA-päivillä pohdimme kirjailija Petri Tammisen johdolla, voisiko arviointiselostuksesta tehdä lukijaystävällisemmän. Esitys jätti minut pohtimaan ai-
hetta: Mitä etua siitä olisi, että ihmiset lukisivat YVA-selostuksia?

Viimeistelen parhaillaan ympäristötieteen opintojani. Kuluneiden opiskeluvuosien aikana sekä kursseilla että niiden ulkopuolella on puhuttu paljon tieteen yleistajuisuudesta ja sitä kautta merkityksestä laajemmalle yleisölle.

Mikseivät samat periaatteet pätsisi myös YVA:an? Ehkä hyödytkin olisivat samanlaisia.

Tieteen popularisointi voi lähteä vaikka siitä, että selität kahvihuoneessa tutkijakaverillesi, mitä tutkimuksesi kimurantin kuuloinen aihe oikeastaan tarkoittaakaan. Se voi parhaimmillaan poikia uusia näkökulmia tai esimerkiksi poikkitieteellistä yhteistyötä.

Laajemmin popularisointi lisää ihmisten kiinnostusta ja luottamusta tie-

teeseen ja voi houkutella vaikkapa rahoittajia.

Luulen, että myös YVAN popularisointi lisäisi ihmisten kiinnostusta aiheeseen, sekä prosessia että omia vaikutusmahdollisuuksiaan kohtaan. Mahdollisimman laaja osallistaminen taas johtaisi vaikutusten kattavaan ja monipuoliseen arviointiin ja lisäisi edelleen ihmisten luottamusta arviointiprosessiin. Hankkeeseen tutustuminen voisi samalla lisätä myös hankkeen saamaa hyväksyntää.

YVA-päivillä esiteltiin myös sosiaalisen median hyödyntämistä osallistamisessa. Siinäähän on kyse juurikin popularisoinnista! Ihmisten osallistaminen onnistuu varmasti parhaiten, kun käyttää heille valmiiksi tuttuja väyliä.

Esityksessä esimerkkinä käytetyssä kaavaprosessissa oli myös korvattu kuulemistilaisuudet matalamman kynnyksen kaavakahviloilla.

Tästä lehdestä löydät Petri Tammisen kirjoituksen “YVA-selostuksesta bestseller” sivulta 14, ja sosiaalisen median hyödyntämisestä arviointiprosessissa voit lukea lisää YVA-päivän esitysten lyhennelmistä sivuilta 8-11 (tai YVA ry:n nettisivuilta).

Kaikkein luovimmat ideat YVA:an tarjoilee kuitenkin sivulta 19 löytyvä sarjakuva, jossa palkitaan yvistä hyvimmat.

Ei kun bestsellereitä rustailemaan!

AURA TUOMINEN
Päätoimittaja

Puheenjohtajan palsta

Yva ry:n yksi tärkeimmistä tehtävistä on tiedottaa jäsenistöään ympäristövaikutusten arviointiin liittyvistä asioista. Nykyisin ja perinteisesti Yva ry on tehnyt tätä tiedotustyötä julkaisemalla Impakti-lehteä, järjestämällä YVA-päiviä ja ekskursioita sekä tiedottamalla jäsenistöä tulevista tapahtumista jäsenkirjeillä.

Impakti-lehteä on julkaistu paperisena julkaisuna sekä nettilehtenä. Osa Impaktin artikkeleista on myös julkaistu Yva ry:n nettisivuilla erillään lehdestä. Viimeksi Yva ry:n julkaisuutoiminta on otettu suunnittelun alle ja nykyaikaistavaksi vuonna 2011, jolloin aloimme julkaista Impakti-lehteä värillisenä. Siihen asti vuodesta 1995 lähtien lehteä julkaistiin mustavalkoisena.

Maaailma muuttuu ja varsinkin media-ala on muuttunut hyvin nopeasti ja on monessa suhteessa murroksessa. Ihmiset ovat tottuneet lukemaan entistä enemmän uutisensa netin kautta älypuhelimilla, tableteilla tai tietokoneella. Toisaalta kirjat ja paperinen lehti näyttävät silti olevan melko lailla voimissaan, kun katselee kirjakauppojen, kioskien ja supermarkettien kirja- ja lehtitarjontaa.

Kysymys kuuluukin, miten ja mistä Yva ry:n jäsenistö haluaa lukea ammattialansa tietoa? Olisi mielenkiintoista tietää pitääkö perinteinen lehti YVA-piireissä vielä pintansa, ja jos pitää, millaista lehteä toivotaan.

Vaihtoehtoja löytyy ainakin yksittäisen lehden laajuudessa ja julkaisuutiheydessä (useita pieniä lehtiä vai harvemmin laajempia lehtiä). Lehden julkaisuusasu oisi varmasti useita vaihtoehtoja.

Jos tiedottaminen Internetin kautta on halutuin tapa, niin valinta tulee tehdä eri Internet-työkalujen, -julkaisukanavien ja -julkaisumuotojen välillä.

Erilaisia vaihtoehtoja löytyy hyvin paljon. Internetissä voi tietoa jakaa ainakin äänenä, kuvina, tekstinä ja videoina. Tietoa voi jakaa vaihtoehtoisesti ainakin yhdistyksen kotisivuilla tai sosiaalisen median välityksellä. Tietysti tiedottaminen voi olla myös yhdistelmä useista eri vaihtoehtoista.

Erilaisia vaihtoehtoja on varmasti paljon enemmänkin kuin yllä olen osannut visioida. Yhdistyksen hallitus on ruvennut miettimään, onko tarvetta muuttaa tiedottamista ja jos on niin millainen sen pitäisi olla. Asiasta tullaan järjestämään jäsenistölle kysely, jolloin voi esittää omia preferenssejään - miten, mistä ja milloin haluaisit YVA-alan tietosi lukea.

Yva ry:n puheenjohtaja toivottaa yhdistyksen jäsenille hyvää kesän jatkoa!

ERKKI IKÄHEIMO
YVA ry:n puheenjohtaja

impakti
1/2018

JULKAISIJA
YVA ry

PÄÄTOIMITTAJA
Aura Tuominen

TOIMITTAJAT
Kalle Reinikainen
Sonja Oksman
Titta Kauppinen

TAITTO
Aura Tuominen

KIRJOITTAJAT
Antti Puhalainen
Aura Tuominen
Elina Mikkonen
Erkki Ikäheimo
Gilbert Koskela
Ismo Pölönen
Kalle Reinikainen
Kimmo Jalava
Otso Myrsky
Petri Tamminen
Sonja Oksman
Tapani Veistola
Titta Kauppinen

KUVAT
Aura Tuominen
Christian Åberg
Gilbert Koskela
Jack Räisänen
Kalle Reinikainen
Kimmo Jalava
Kirsi Lehtinen

KANNEN KUVA
Aura Tuominen

PAINOPAikka
Kopio Niini OY
kopioniini.fi

PAINOS
235

ISSN-L 1238-9757
ISSN 1238-9757
ISSN 2323-1157

Vuoden parhaat vaikutusarvioinnit palkittiin YVA-päivillä

YVA ry palkitsee vuosittain ansiokkaita vaikutusarviointeja. Tänä vuonna palkinnot jaettiin YVA-päivässä Helsingissä 22.3.2018.

Hyvä YVA -palkinto

Hyvä YVA -palkinto myönnettiin Nord Stream 2 AG:lle Suomen osuuden YVA-menettelystä koskien merenalais- ta maakaasuputkilinjaa Itämeren poikki Venäjältä Saksaan. Nord Stream 2 -putkilinjan vaikutusten arviointi pohjautui pitkälti jo käytössä olevan Nord Stream -putkilinjan vaikutusten arviointiin, josta saadut mielipiteet, lausunnot ja yhteysviranomaisen lausunto oli otettu erittäin hyvin huomioon vaikutusten arviointia tehtäessä.

Nord Stream 2 -hankkeessa on kyse kahden maakaasuputken asentamisesta Itämerenmeren pohjaan Venäjältä Suomen, Ruotsin ja Tanskan talusvesien kautta Saksaan. Reitin pituus on noin 1200 km. Hankkeeseen kuuluvat mm. putkenlasku, ammusten raivaus, kiviaineksen kasa- ja kaapelilylysten asennus, putkijärjestelmän käyttöönotto, käyttö ja käytöstä poistaminen.

Putkilinjan reittivaihtoehdot Suomen talusvyöhykkeellä seuraavat nykyistä Nord Streamin maakaasuputkilinjojen reittiä. Reitti ei ulotu Suomen aluevesille. Reitin pituus Suomen osuudella on 378 km. Hyvä YVA -palkinto koskee nimenomaan reitin Suomen osuuden ympäristövaikutusten arviointimenettelyä.

Arviointiselostus on hyvin laadittu, ja se sisältää runsaasti tietoa hankkeen toteuttamismenettelyistä ja niiden ympäristövaikutuksista. Hankkeessa on selvitetty myös vedenalaisia meluvaikutuksia, joita ei vielä ensimmäisessä putkihankkeessa selvitetty. Raportointijärjestelmä on selkeä.

Arviointiaineisto sisältää erittäin paljon liitteitä, joista selviää mm. niin osallistumisen järjestäminen ammattikalastajille ja rannikon asukkaille kuin vaikutukset merinisäkkäille ja sedimenttien leviämiseen. Se on ollut välttämättömä arviointiselostuksen jo muutenkin suuren koon takia. Haittojen lievennyskeinoja on mietitty harkiten ja esitelty kattavasti, jotta haitalliset vaikutukset mm. merieläimistöille ja laivaliikenteelle jäisivät vähäisiksi.

Myös yhteysviranomaisen on ollut arviointiin tyytyväinen, mm. vedenalais- ten meluvaikutusselvitysten laajuutta ja siitä saatuja pidetään erittäin hyvinä. Ar-

viointi on kohdistettu hankkeen kannalta keskeisiin vaikutuksiin.

Arvioinnissa tuli esille vain kaksi pientä puutetta: pohjatrolaukselle koituvat haitat silloin, kun putken jännevälin takia putki on välillä ilmassa epätasaisessa merenpohjassa, ja merenpohjalla olevien ammusten raivaamisen vaikutukset Natura 2000 -alueille. Muut lupahakemusten lisäselvitystarpeet selviävät sitten, kun reitti on valittu ja rakentamissuunnitelmat on laadittu.

Nord Stream 2 -hankkeessa on hankkeen rajat ylittävien vaikutusten osalta kuultu Itämeren rannikkovaltioita Espoon sopimuksen mukaisesti. Suomessa kuulemisesta on vastannut ympäristöministeriö. Espoon sopimuksen velvoitteet on hoidettu erittäin hyvin.

Nord Stream 2 -hankkeen luvista on tehtävissä tarvittavat lupapäätökset vaikutusten arvioinnin tuottaman tiedon pohjalta. Ympäristövaikutusten arviointi ei ole kannanotto itse hankkeen puolesta, sen tarkoitus on tuottaa tietoa päätöksentekoa varten. Mahdollinen poliittisten vaikutusten arvioiminen ei kuulu yva-menettelyyn, niitä arvioidaan hankkeen muissa yhteyksissä.

Palkitun YVA-menettelyn hanke- vastaava on ollut NordStream 2 AG, YVA-konsultti Ramboll Finland Oy

KIRSI LEHTINEN

ja yhteysviranomainen Uudenmaan ELY-keskus.

Hyvä SOVA -palkinto

Hyvä SOVA -palkinnon sai tänä vuonna Etelä-Karjalan liitto maakuntaohjelman 2018-2021 ympäristövaikutusten arvioinnista.

Suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnissa (SOVA) tavoitteena on edistää ympäristövaikutusten huomioon ottamista suunnitelmien ja ohjelmien valmistelussa ja hyväksymisessä, parantaa yleisön tiedonsaantia ja osallistumismahdollisuuksia sekä edistää kestävä kehitystä.

Etelä-Karjalan maakuntaohjelma 2018-2021 esittää maakunnan mahdollisuuksiin ja tarpeisiin, kulttuuriin ja muihin erityispiirteisiin perustuvat kehittämisen tavoitteet seuraaville neljälle vuodelle. Maakuntaohjelmaa laadittiin muutostilanteessa ja sen rooli aluekehittämisen linjausten jatkuvuuden pohjana on keskeinen uuden maakunnan aloittamisessa työnsä.

Maakuntaohjelman arviointiprosessia ja sen ohjaamista varten perustettiin sidosryhmistä koostuva SOVA-ryhmä. Ryhmän työskentelyn painopiste oli SOVA-lain mukainen ympäristövaikutusten arviointi, jossa on huomioitu myös sosiaalisia ja kulttuurisia vaikutuksia. Vaikutusten arviointi on pyritty pitämään koko ajan mukana ohjelman valmistelussa.

Arviointiprosessin tavoitteeksi oli asetettu perinteisen toimenpiteittäin rakentuvan taulukon sijasta maakunnan erityispiirteet huomioiva näkökulmatarkastelu. Ohjelman valinnoissa ja työstämisessä on peilattu kutakin tilannetta vaikutusten arvioinnin näkökulmiin.

Ympäristönäkökulmat olivat Saimaa ja muu järviluonto, ilmastomuutoksen torjunta, kestävä alue- ja yhdyskuntarakenne ja pohjavedet. Kulttuurinäkökulmat ovat kulttuuriperintö ja kulttuuriympäristö. Sosiaalisia vaikutuksia tarkasteltiin suhteessa ihmisten hyvinvointiin. Vaikutusten arviointi toteutettiin käytännössä siten, että ohjelmatyön aikana valintoja tehtäessä tarkasteltiin toimenpiteen vaikutuksia näihin arvioinnin näkökulmiin.

Ympäristövaikutusten arviointi oli hyvin suunniteltu ja sen tarkkuustaso vastaa maakuntaohjelman tarkkuutta. Vaikutukset Saimaaseen ja muuhun järviluontoon on kuvattu hyvin. Saimaan

suuri merkitys maakunnalle on ansiokkaasti nostettu esille ympäristöselostuksessa. Etelä-Karjalan liiton työssä vaikutuksia ei arvioinut yksi virkamies, vaan sitä varten on perustettu SOVA-ryhmä, jonka rooli on ollut arviointiprosessissa keskeinen.

Sova-ryhmä ei ole koostunut vain maakuntaliiton omasta väestä, vaan siinä on ollut edustettuna myös maakunnan kaupunkien ympäristötoimet ja ELY-keskus. Palkittavassa työssä on onnistuttu kehittämään SOVA-arvioinnin menetelmiä.

Henkilökohtainen tunnustus-palkinto

Henkilökohtainen tunnustuspalkinto myönnetään vuonna 2018 Tuukka Pahtamalle, joka on toiminut pitkäaikaisesti ja ansiokkaasti YVA-yhteysviranomaisen tehtävissä Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksessa. Viime vuosina häntä on työllistänyt erityisesti tuulivoima- ja turvehankkeet, joiden lukumäärä määrä on ollut poikkeuksellisen suuri.

Palkitsemisen perusteena on Pahtamaan pitkäaikainen kokemus YVA-yhteysviranomaisena ja toimiminen erittäin haastavissakin hankkeissa. Pahtamaa on ollut yhteysviranomaisena aina YVA:n alusta vuodesta 1994 lähtien ja luotsannut menestyksekkäästi kymmenittäin YVA-prosesseja. Hän onkin ehkä kokenein yhteysviranomainen niin hankkeiden lukumäärän kuin tehtävänsä keston perusteella. Pahtamaa on myös osallistunut useisiin YVA-menettelyä kehittäviin työryhmiin uransa aikana. Parhaillaan hän on mukana suunnittelemassa YVA-tehtävien organisointia uudessa valtiorahallinnossa.

Yhteysviranomaisten piirissä häntä pidetäänkin arvostettuna asiantuntijana, joka on auliisti opastanut muita. YVA-konsulttien piirissä hän on tunnettu paitsi kokeneena asiantuntijana, myös ihmisenä, jonka kanssa vuorovaikutus toimii sujuvasti, mikä puolestaan mahdollistaa parempien YVA:en laatimisen.

Kiitämme kovasti Pahtamaa kuluneista vuosista ja toivomme myös tulevaisuudessa yhtä antoisaa yhteistyötä sekä onnea ja menestystä tuleviin koitoksiin!

**ANTTI PUHALAINEN
GILBERT KOSKELA
SONJA OKSMAN**

KIRSI LEHTINEN

↑ Hyvä SOVA -palkinnon sai Etelä-Karjalan liitto vuosien 2018-2021 maakuntaohjelmasta.

← Hyvä YVA -palkinto myönnettiin Nord Stream 2 AG:lle.

JACK RÄJSÄNEN

Henkilökohtaisella tunnustuspalkinnolla palkittiin kokenut YVA-yhteysviranomainen Tuukka Pahtamaa.

Kokemuksia ja ajatuksia uudesta YVA-laista: MIKÄ MUUTTUI KÄYTÄNNÖSSÄ?

JACK RÄISÄNEN

Lyhennelmä YVA-päivän 2018 paneelikeskustelusta, jossa aiheena olivat kokemukset uudesta YVA-laista. Keskustelijoina olivat ylitarkastaja Niina Pirttiniemi Etelä-Pohjanmaan Ely-keskuksesta, ylitarkastaja Leena Eerola Uudenmaan Ely-keskuksesta, ylitarkastaja Juha Perho Pohjois-Savon Ely-keskuksesta, projektipäällikkö Lasse Rantala Pöyry Finland Oy:stä ja projektijohtaja Marja Nuottajärvi FCG Suunnittelu ja Tekniikka Oy:stä.

Onko uuden YVA-lain mukaisia ennakkoneuvotteluja pidetty, ja millaisia kokemuksia niistä on?

Leena Eerola aloitti paneelin kertomalla, että Uudenmaan ELY-keskuksessa ennakkoneuvottelua on kokeiltu jo ennen YVA-lain voimaantuloa osana OHKE-hanketta, ja sitä on pidetty erittäin toimivana menettelyinä. Eerolan mukaan on ollut tapana, että neuvotteluja pidetään ohjelma- ja selostusluonnoksen valmistumisen jälkeen, jolloin neuvottelut ovat todella nopeuttaneet koko YVA-menettelyä.

Juha Perho jatkoi kertoen, että Pohjois-Savossa ei vielä ole tehty uuden lain mukaisia ennakkoneu-

votteluja, mutta kokemuksia on aikaisemmista hankkeista. Uusi laki asettaa ennakkoneuvottelulle tiettyjä tavoitteita, jolloin voi olla hieman haasteellista soveltaa neuvottelua erilaisiin ja eri vaiheissa oleviin hankkeisiin.

Täytyy siis miettiä, mitkä viranomaiset ennakkoneuvotteluun tulisi kussakin hankkeessa kutsua, ja missä vaiheessa neuvottelu pidetään. Laki mahdollistaa myös epävirallisten neuvotteluiden järjestämisen.

Niina Pirttiniemi puolestaan kertoi akkutehdashankkeesta Vaasan suunnalla, jonka suunnittelu on alkanut jo ennen uuden lainvoimaantuloa, ja jonka suunnitteluun hän oli hypännyt vauhdista mukaan. Pirtti-

niemi koki yhteysviranomaisen roolin tässä kaavoitusvetoisessa hankkeessa haasteellisenä, sillä YVA:n ollessa vain pieni osa kokonaisuutta oli vaikeaa saada äänensä kuuluviin.

Marja Nuottajärvi kertoi ennakkoneuvottelusta tuulivoimahankkeesta Pohjois-Pohjanmaalla, jossa neuvottelusta olisi voinut saada enemmän irti esimerkiksi jakamalla osallistujille tuhdin tietopakettien hankkeesta ennen neuvottelua. Nyt neuvottelu jäi Nuottajärven mukaan hieman pinnalliseksi, kun tiedon puutteesta mielipiteet mm. selvitysten kohdentamisesta jäivät vähäisiksi.

Lasse Rantala kertoi biojalostamohankkeesta Kainuussa, jossa ennakkoneuvottelu oli käyty YVA-oh-

jelman valmistumisen jälkeen. Rantala pohti, käytiinkö neuvottelu liian myöhään, mutta toisaalta ainakin materiaalia oli neuvottelussa runsaasti. Neuvottelu sujui hyvin ja samalla saatiin käytyä neuvottelu uudesta asemakaavasta, mutta Rantala mietti sen todellista vaikuttavuutta.

Uuden lain mukaan YVA pitää kohdentaa todennäköisesti merkittäviin ympäristövaikutuksiin. Kuinka tämä on tullut esiin YVA-ohjelmissa ja -selostuksissa?

Eerolan mielestä kaikki merkittävät vaikutukset tulee arvioida riittävällä tavalla, sillä se helpottaa perustellun päätelmän tekemistä ja luvitusta.

Nuottajärvi kertoi puolestaan, että tuulivoima-YVA:ssa tuotiin esille painotettavia asioita, mutta mitään vaikutusta ei voinut jättää täysin arvioimatta. Hänen mukaansa YVA:n kaari on edelleen sama kuin ennenkin, eli laajasta kuvauksesta tiivistetään tärkeimmät vaikutukset.

Nuottajärvi pohti, että uusi laki vaatii konsultilta ja YVA-viranomaiselta rohkeutta tiivistää informaatiota. Lisäksi vaikutusten painotusten perustelu olisi hyvin tärkeää.

Perho kertoi merkittävien vaikutusten tulleen hyvin esiin jo arviointiohjelmassa, mutta on yhteysviranomaisen tehtävä ottaa kantaa painotusten oikeellisuuteen. Tässä piilee Perhon mukaan viestinnällinen haaste; kuinka yhteysviranomainen saa ohjelmalausuntoa kirjoittaessaan viestinsä perille muille tahoille. Väärinkäsitysten välttämiseksi yhteydenpitoa on siis hyvä olla neuvottelun jälkeenkin.

Pirttiniemi taas sanoi, että merkittävät vaikutukset tulivat akkutehdas-hankkeessa hyvin esiin. Kuitenkin hän pohti hankkeita, jotka pitää yvata hankeluettelon perusteella, mutta joista ei ole odotettavissa merkittäviä vaikutuksia.

Rantala kertoi, että biojalostamo-hankkeen YVA-ohjelmassa oli tunnistettu 6-7 päävaikutusta sekä muita vähäisempiä vaikutuksia. Hän koki kuitenkin haasteellisena ympäristökäsitteen laajuuden, jolloin mahdollisia käsiteltäviä vaikutuksia on vaikea rajata.

Uudessa laissa ympäristövaikutuksilla tarkoitetaan myös vaikutuksia aineelliseen omaisuuteen. Mitä tämä käytännössä tarkoittaa?

Eerola koki haasteellisena tilanteen, jossa kiinteistöjen arvo heikkenee hankkeen myötä, mikä herättää kysymyksiä yleisötilaisuuksissa. Kukaan ei korvaa kiinteistön käyttöarvon heikkenemistä, mitä ei tilaisuuksissa uskota.

Perho jatkoi, että lain mainitsemilla vaikutuksilla aineelliseen omaisuuteen tarkoitetaan kiinteistökohtaista euromääräistä arviota, jossa arvioitaisiin sekä kiinteistön nykyarvo että arvo tulevaisuudessa eri hankevaihtoehtojen toteutumisen seurauksena. Hallituksen esityksessä on perusteltu, miksi muutos lakiin on tehty.

Pirttiniemi kertoi, että hän on tar-

”Uusi laki vaatii konsultilta ja YVA-viranomaiselta rohkeutta tiivistää informaatiota.”

koituksella jättänyt asian pois yleisöpuheenvuoroistaan, mutta viime vuosina keskustelu näyttää hieman rauhoittuneen. Pirttiniemi lisäsi, että onneksi hankkeet, joissa kiinteistöjen arvo alenee, on yleensä kaavoitettu, jolloin on mahdollista viitata kaavaprosessin vaikuttamismahdollisuuksiin.

Rantala taas sanoi, että asia on jäänyt tunnistamatta. Kuitenkin on olemassa niitäkin hankkeita, jotka nostavat kiinteistöjen arvoa.

Nuottajärvi muisteli, että viimeisen 15 vuoden aikana kaikissa yleisötilaisuuksissa on puhuttu aiheesta, sillä maanomistajan mielestä hanke aiheuttaa aina haittaa. Hänen mukaansa maanomistajalle on aina hyvä kertoa, että YVA:an ei kuulu mitään euromääräistä tarkastelua.

Nähtävillöoloajat ja -tavat ovat muuttuneet.

Pirttiniemen mukaan muutos on ollut helpotus, joka on mahdollistanut painetuista versioista ja postittamisesta luopumisen. Kuitenkin painetun version tulee aina olla esillä jossain, sillä kaikilla ei ole pääsyä nettiin. Painettuja kappaleita on viety esimerkiksi yleisötilaisuuksiin ja kirjastoihin.

Pirttiniemi harmitteli, ettei kaikissa kunnissa ole mahdollista saada kuulutusta nettiin. 30 päivän kuulemisaika on hyvin tiukka aika, jossa erityisesti loma-ajat aiheuttavat ongelmia.

Perho yhtyi edelliseen sanoen, että kuulemisen ajankohta tulee aina pohtia tarkkaan. Erityisesti lyhyt aika aiheuttaa ongelmia kuntien lautakuntien kannalta.

Eerola harmitteli, että kunnat pyytävät aina lisääaikaa, joka taas on pois lausunnonantoajasta. Rantala puolestaan ei havainnut ongelmia lyhyestä kuulemisajasta johtuen, vaikka kunta pyysi hankkeessa kaksi viikkoa lisääaikaa.

Onko teillä YVA:an liittyviä toiveita tai vinkkejä YVA:n tekijöille?

Rantala toivoi perustellun päätelmän tekijöille rohkeutta keskittyä merkittäviin vaikutuksiin. Nuottajärvi oli samoilla linjoilla toivoen yhteysviranomaiselta rohkeutta jo ohjelmavaiheessa.

Eerola haluaisi Natura-arvion tehtävän aina YVA:n yhteydessä, jotta se tulisi esille jo ennakkoneuvottelussa. Tämä toisi monia synergiaetuja ja parantaisi YVA:n laatua.

Pirttiniemi komppasi Eerolaa ja lisäsi, että toivoisi konsulteille rohkeutta hillitä tekstin määrää. Hän muistutti, että osan selvityksistä voi myös sijoittaa liitteiksi.

Perholla oli tekninen toive sähköiseen menettelyyn liittyen. Tiedoston laadun tulisi olla sellainen, josta tulosteiden ottaminen onnistuu helposti.

TITTA KAUPPINEN

YVA-päivän 2018 esitykset

KUVAT: JACK RÄISÄNEN

Vuoden 2018 YVA-päivä järjestettiin Tieteiden talolla Helsingissä 22.3. Lyhennelmät YVA-päivän esityksistä ovat kirjoittaneet pääasiassa tapahtumaan osallistuneet opiskelijat.

Prof. Kevin Hanna – Ympäristöarvioinnin uudistaminen

Professori Kevin Hanna (University of British Columbia) luennoi YVA:iin liittyvistä viimeaikaisista kokemuksistaan Kanadassa. Erityisesti Brittiläisessä Kolumbiassa YVA on usein esillä, sillä Kanadan luonnonvaratalous – erityisesti metsätalous – muokkaa voimakkaasti paikallista ympäristöä.

Voimakas ympäristön muokkaus ja ilmastonmuutos on altistanut alueita laajoille metsäpaloille viimeisten vuosien aikana. Kiihtyvä luonnonvaratalous aiheuttaa myös paljon konflikteja paikallisten yhteisöjen ja alkuperäiskansojen kanssa. Suuret ja moniportaiset projektit aiheuttavat epävarmuuksia.

Tämä johtuu osittain siitä, että Kanadassa YVA-lainsäädäntö on jaettu keskus- ja paikallistasolle. Luonnonva-

rasäntely on taas pääasiallisesti alueellisesti (provinssittain) säänneltyä.

Hanna totesi, että YVA ei pysty kuomaamaan ympäristöllisesti haitallisia projekteja, vaan sen avulla voidaan ainostaan esittää suosituksia päätöksen tueksi.

Projektikohtainen tarkastelu on kuitenkin pitkällä aikavälillä heikkoa, koska sinänsä vähävaikutteisista projekteista voi yhdessä aiheutua laajoja ympäristövaikutuksia. Tätä ei oteta tarpeeksi tehokkaasti huomioon ympäristövaikutusten arvioinnissa. Tästä syystä Hannan mielestä olisi perusteltua siirtyä tarkastelemaan ympäristövaikutuksia aina kumulatiivisesti.

Kumulatiivinen ympäristövaikutusten arviointi (CEA) perustuu laajaan tietoaaineistoon, jolloin projektin tai projektien ympäristövaikutuksia arvioinnissa huomioitaisiin tapahtuneet,

tämänhetkiset ja tulevat muutokset. CEA:n avulla voidaan huomioida tehokkaammin alkuperäiskansojen oikeuksia, välttää konflikteja ja saada syvällisempää ymmärrystä monitahoisista ympäristömuutoksista. Näkökulma on alueellinen projektikohtaisen sijaan ja se mahdollistaa arvojen punninnan, koska tietoa voidaan integroida eri luonnonvarasektoreilta kokonaisvaltaisesti.

Jotta kumulatiivinen lähestymistapa voisi toimia, sen tulee olla selvästi sidoksissa alueelliseen suunnitteluun ja päätöksentekoon ja sen tulee olla institutionaalisesti tehokkaasti organisoitu.

Assi Harkoma – Toimiiko YVA-menetelyn vuorovaikutus alkuperäiskansojen näkökulmasta?

Projektitutkija Assi Harkoma Lapin yliopiston arktisesta keskuksista pohti

esitelmässään Akwé: Kon -ohjeistuksen merkitystä ja toimivuutta alkuperäiskansojen osallistamisessa YVA-menettelyyn.

Harkoma kertoi, että arktisella keskuksella on suunnitteilla hanke, jonka tavoitteena on tuottaa informaatiota Akwé: Kon -menettelystä ja sen soveltamismahdollisuuksista YVA-prosesseissa arktisilla alueilla.

Akwé: Kon -ohjeistus luotiin YK:n monimuotoisuussopimuksen yhteydessä sitomattomiksi ohjeiksi ja niillä pyritään parantamaan ympäristöpäätöksentekoa alkuperäis- ja perinteisen elämäntavan omaavien paikallisväestöjen kotiseutalueilla.

Monimuotoisuussopimus velvoittaa sopimusosapuoliaan mm. kunnioittamaan ja suojelemaan alkuperäiskansojen ja paikallisten yhteisöjen sellaista tietämystä, keksintöjä ja käytäntöä, joka sisältyy biologisen monimuotoisuuden suojelun ja kestäväen käytön kannalta merkityksellisiin perinteisiin elämäntapoihin ja edistää ja laajentaa niiden soveltamista mainittujen yhteisöjen luulla ja myötävaikutuksella.

Esitelmässä nostettiin esille, että alkuperäiskansoilla on erilaiset tietojärjestelmänsä, jotka eivät vastaa muiden prosessiin ja päätöksentekoon osallistuvien järjestelmiä. Näin ollen alkuperäiskansojen perinnetietoja on hankalaa

sopeuttaa erilaisesta maailmankuvasta peräisin oleviin toimintamalleihin.

Alkuperäiskansat eivät ole olleet tyytyväisiä nykyiseen tapaan osallistaa ja huomioida alkuperäiskansojen tietoja ja tarpeita ympäristöpäätöksenteossa. Perinnetietopohjaista vaikutusten arviointia tulisi siten kehittää ja pyrkiä saamaan se osalliseksi YVA-menettelyyn.

Suomessa on annettu ministeriötason ohjeistusta Akwé: Kon -ohjeiden huomioimisesta esimerkiksi maankäytössä ja suunnittelussa. Ohjeistusta on huomioitu kiitettävästi pohjoisen Suomen luonto- ja metsäpalveluiden suunnitelmissa.

Kehittämisen varaa kuitenkin on, sillä lähitulevaisuudessa on nähtävissä kasvavaa hankesuunnittelua yhä pohjoisempana, jolloin ohjeistuksen liittämiseksi YVA-menettelyyn olisi tarvetta.

Osallistamisen lisäksi Akwé: Kon -menettelyllä on valtavaa potentiaalia kulttuuriin ja elinkeinoihin kohdistuvien uhkien tutkimuksessa ja kansainvälisten velvoitteiden toteuttamisessa.

Joonas Hokkanen – Aluetaloudelliset vaikutukset osana YVA:n positiivisia vaikutuksia

Dosentti Joonas Hokkanen esitteli uutta mallinnustyökalua, jonka avulla on mahdollista laskea ja seurata tarkasti

Joonas Hokkanen esitteli alueellisten raha- ja materiaalivirtojen mallintamista.

← Kevin Hanna peräänkuulutti esityksessään kumulatiivista ympäristövaikutusten arviointia.

alueellisia raha- ja materiaalivirtoja ja sitä, kuinka ne vaikuttavat aluetalouteen.

Mallinnuksen avulla on siis mahdollista simuloida tulevia aluetaloudellisia muutoksia. Mallinnuksella voidaan tarkastella poliittisten ja taloudellisten ohjauskeinojen (mm. verojen, vastuiden ja ohjeiden) vaikutusta alueelliseen kilpailukykyyn, työllisyyteen ja ympäristöön. Myös materiaalinkäyttötapojen ja energiankäyttömuotojen kannattavuutta on mahdollista optimoida laskelmilla.

Esitelmässä käsiteltiin muutamana case-tapauksen (energiantuotanto, kaivostoiminta, biotuotetehtas, maankäyttö) valossa aluetaloudellisia laskelmia ja ennusteita.

Mallinnusta on hyödynnetty myös kiertotalouden tarkastelussa. Resurssivirtauksia mallintamalla voidaan saada selkoa mm. siitä, kuinka raha- ja materiaalivirrat tulevat yrityksiin ja alueelle, miten ne liikkuvat yritysten ja toimialojen välillä sekä miten ne ohjautuvat lopputuotekäyttöön. Tämän lisäksi voidaan arvioida millaista arvonlisäystä, minkälaisia kokonaiskustannuksia ja minkälaisia kokonaispäästöjä resurssivirroista syntyy.

Samalla voidaan mallintaa myös hyödyntämättömien jätteiden ja sivuvir-

Assi Harkoma ja Päivi Karvinen pohtivat, mitä annettavaa Akwé: Kon -ohjeistuksella on YVA:lle.

tojen potentiaalista arvoa, mikä auttaa tutkimuskehitystä uusien hyötykäyttö-ratkaisujen löytämiseksi.

Mallinnuksen avulla luodaan kustannustehokkaampi vaihtoehto kalliille koetoiminnalle. Mallinnus on systemaattinen tapa arvioida symbioottisen järjestelmän muutosta suhteellisen luotettavasti, mikä mahdollistaa monita-voitteisen optimoinnin arviointivaiheessa.

Mallinnus pakottaa ymmärtämään ilmiöiden ongelmia ja niiden syy-seuraussuhteita. Mallinnus ei kuitenkaan sisällä hankkeiden mahdollisia negatiivisia vaikutuksia, vaan pääsääntöisesti ainoastaan positiiviset aluetaloudelliset vaikutukset.

OTSO MYRSKY

Hanna Kunttu - Somen hyödyntäminen YVA-menettelyssä ja vuorovaikutuksessa

Hanna Kunttu Keski-Suomen liitosta käsitteli esityksessään YouTube-videoiden ja muun somen hyödyntämistä YVA-menettelyssä ja vuorovaikutuksessa. Esimerkkinä esiteltiin somen käyttöä Keski-Suomen maakuntakaavan tarkistusprosessissa.

Keskeinen lähtökohta prosessille oli maakuntastrategia 2040, jonka teemoja olivat esimerkiksi biotalous ja sen jalostusalueet, toiminnallisesti merkitävät liikennekäytävät ja kansainväliset yhteydet, työpaikkakeskittymät hyvien liikenneyhteyksien varrella, matkailu ja virkistys.

Tarkistusprosessin virallisen rungon, kuten viranomaisneuvotteluiden ja eri vaiheiden nähtävilläolokojojen, lisäksi prosessia tuki noin 110 epävirallista palaveria. Teemakarttojen ja selvitysten valmistumisen myötä YouTube, Twitter ja Facebook otettiin mukaan, ja niitä hyödynnettiin koko prosessin ajan tiedotuksessa ja osallistamisessa.

Somekanavilla kerrottiin prosessin edistymisestä ja mainostettiin yleisötilaisuuksia, jaettiin aiheeseen liittyviä uutisia ja muita linkkejä. Sisältöä julkaistiin sekä Keski-Suomen liiton että mukana prosessissa olleiden kanavilla. YouTube-videoiden julkaisemiseen käytettiin Keski-Suomen liiton kanavaa. Videoilla esiteltiin prosessin teemoja ja

Aino Voutilaisen gradussa selvitettiin maakuntakaavan vaikutusta maankäyttöön luonnonsuojelualueilla ja niiden läheisyydessä.

tavoitteita sekä tarkistusprosessin vaiheita ja tuloksia.

Ympäri maakuntaa järjestetyt kaavakahvilat korvasivat matalamman kynnyksen osallistamistilaisuuksina perinteiset yleisötilaisuudet. Maakuntavaltuuston käsittelyistä oli tarjolla livelähetyksiä, joiden linkkejä jaettiin somen kautta.

YVA-ryhmä oli mukana sekä prosessissa että somessa koko tarkistusprosessin ajan. Varsinaisen kaavan vaikutusten arvioinnin teki konsultti.

Hyväksyttävä kaava myös esiteltiin YouTube-videon avulla maakuntavaltuuston kokouksessa. Videossa esiteltiin animoidun kartan ja siihen liittyvien videoiden avulla eri toimintojen sijoitumista Keski-Suomen alueella. Somen hyödyntäminen ihmisten osallistamisessa saattaisi toimia vielä paremmin tarkemmilla kaavatasoilla.

Aino Voutilainen - Maakuntakaavan vaikutus maankäyttöön luonnonsuojelualueilla

Aino Voutilainen esitteli YVA-päivillä pro gradu -työnsä, joka käsittelee maankäytön muutosta Keski-Suomen vanhan ja uuden maakuntakaavan välillä luonnonsuojelu- ja Natura 2000 -alueilla ja niiden läheisyydessä. Vanhempi kaava

oli vuosilta 2009-2010 ja uudempi vuosilta 2015-2016.

Työssä selvitettiin, miten luonnonsuojelu toteutuu maankäytön näkökulmasta, ja miten kaava ohjaa sitä. Maakuntakaavojen lisäksi työssä käytettiin ilmakuvia Natura 2000- ja luonnonsuojelualueilta. Tarkastelualueena olivat alueiden lisäksi sadan, kolmensadan ja viidensadan metrin bufferit niiden ympärillä.

Alueita luokiteltiin kahteentoista eri maankäyttöluokkaan pääasiassa käsitöinä, samalla kehittäen automaattista luokittelujärjestelmää. Esimerkkinä oli Syväojanmäen suojelualue Tikkakoskella. Puolustusvoimien käyttämällä alueella on vanhaa metsää, reheviä suotyyppejä ja luonnontilaisia puroja ja lähteitä.

Itse suojelualueella ei ollut tapahtunut kaavojen välillä muutoksia, mutta kaikilla bufferialueilla hakkuualueet olivat merkittävästi lisääntyneet. Toteutuuko tällöin luonnonsuojelualueen merkitys? Toiseksi suurin muutos oli peltojen ottaminen asutuskäyttöön.

Menetelmissä on vielä puutteita, ja jatkossa pyritään alueiden tarkempaan kuvailuun. Tavoitteena on myös kehittää menetelmää sen soveltamiseksi yleisemmin maankäytön vaikutusten selvittämiseen. Vaikutusten arvioinnis-

sa menetelmällä saadaan tutkittua tietoa maankäytön muutosten vaikutuksista, kaavoituksen ohjausvaikutuksesta ja vaikutusten arvioinnin onnistumisesta. Automatisoitu luokittelumenetelmä nopeuttaisi maankäytön muutosten tutkimista.

Yleisöstä kysyttiin, miten päädyttiin käyttämään ilmakehämääntä. Voutilainen vastasi, että se oli ainoa yhtenäinen aineisto halutuilta vuosilta. Yleisöstä kommentoitiin myös, että maakuntakaava ei suoraan ohjaa hakuita, mihin Voutilainen vastasi vaikutuksen olevan välillinen.

AURA TUOMINEN

Pia Kähkölä - Hankeluettelon päivitys-tietoisku

Yva-hankeluettelon päivityksestä kertoi erityisasiantuntija Pia Kähkölä ympäristöministeriöstä.

Ympäristöministeriö teetti kotimaisen hankeluettelon vertailun yva-direktiiviin ja kansainvälisiin sopimuksiin. Se tapasi viranomaisia ja sidosryhmiä. Jotkut toiminnanharjoittajat esittivät alojaan hankeluetteloön välttääkseen harkinnanvaraisen yvan epävarmuuden. Asiaa on tarkasteltu myös Suomen erityispiirteiden, ympäristövaikutusten ja hankkeiden määrän kannalta.

Ympäristöministeriö lupasi lausunkierroksen huhti-toukokuussa ja hallituksen esityksen syyskuksi.

Liisa Nyrölä - Mitä Luova tarkoittaa ympäristötoimialalla?

Yva-yhteysviranomaiset siirretään lakikautettavista ELY-keskuksista uuteen valtion lupa- ja valvontavirastoon (Luova) 1.1.2020. Tästä aluehallinnon uudistuksesta kertoi hankepäällikkö Liisa Nyrölä Uudenmaan ELY-keskuksesta.

Luovaan keskitetään ympäristölakien toimeenpanijat, luvittajat ja valvojat. Samalla ELY-keskusten kaavoitus, vesiasiat, luonnonsuojelun edistäminen yms. hajotetaan 18 maakuntaan.

Luova kerää erikoisosaamista yhteen. Näin yva-yhteysviranomaisten työstä voi tulla entistä verkostomaisempaa.

Riitta Rönn - Ympäristöllisten menettelyjen yhden luukun laki

Yhdessä luukussa voi yhdellä hakemuksella hakea monta lupaa. Tästä lakihankkeesta kertoi ympäristöministeriön lainsäädäntöjohtaja Riitta Rönn.

Yritys saisi päättää haluaako se yhden luukun menettelyyn vai ei. "Pääluvat" olisivat ympäristölupa, vesitalouslupa tai maa-aineslupa. Samalla voitaisiin hakea monia muitakin lupia. Yhteenso-

vittava viranomaisena olisi joko Luova tai kunta. Lakiesitys tulee eduskuntaan syksyllä.

Jorma Jantunen - Kannattaako yhteen luukkuun mennä?

Yhden luukun lakihankkeen vaikutusten arvioinnista kertoi kehittämisspäälikkö Jorma Jantunen (SYKE).

Yhteen luukkuun tulisi ilmeisesti eniten ympäristöluvan sekä maankäyttö- ja rakennuslain lupien yhdistelmiä. Yhteensovittava viranomaisena olisi useimmiten Luova.

Yksi luukku voi nopeuttaa investointeja. Se riippuu kuitenkin ennakkoneuvottelujen ja digitalisaation onnistumisesta. Substanssilakien ympäristönormit pysyvät ennallaan.

Mikael Hildén - Mikä on ilmastomuutoksen merkitys YVA:ssa?

Ilmastomuutoksen ja siihen liittyvien vaikutusketjujen parempaa käsittelyä yvassa vaati professori Mikael Hildén Suomen ympäristökeskuksesta.

Hankkeiden suorien ilmastovaikutusten lisäksi pitää arvioida niiden vuorovaikutusta muiden asioiden kanssa. Ovatko hankkeen rakentamisen, käytön ja välillisten vaikutusten lisäksi sen vaikutukset vähähiilisen tuotanto- ja kulutusrakenteen syntymiseen myönteisiä vai ei? Onko hanke ilmastomuutoksen jatkumisen mahdollistavan yhteiskunnallisen kasvupolun vai ympäristön puolella?

Päivi Karvinen - Arktinen YVA

Projektikoordinaattori Päivi Karvinen ympäristöministeriöstä vetää Suomen puheenjohtajuuteen Arktisessa neuvostossa liittyvää kansainvälistä arktisen yvan kehittämishanketta.

Karvinen muistutti, että arktisella alueella ilmastomuutos vaikutuksineen korostuu. Arktiseen yvaan kannattaa panostaa siksikin, että myös hanke itse voi kärsiä ilmastomuutoksesta. Esimerkiksi kun vesistöt tulvivat, kaivos voi täyttyä vedellä ja tiet huuhtoutua jokeen.

TAPANI VEISTOLA

Jorma Jantunen SYKE:ltä kertoi yhden luukun lakihankkeen vaikutusten arvioinnista

KALLE REINIKAINEN

YVA ry:n opintomatka GÖTEBORGIIN

Yva ry järjesti jäsenilleen kolmipäiväisen opintomatkan Göteborgiin 25.–27.5.2018. Matkan teemana oli tutustua Göteborgin kaupunkiympäristön kehittämiseen sekä siihen, miten ympäristönäkökulmat ja ympäristövaikutusten arviointi otetaan kehittämistyössä huomioon. Matkalle osallistui yhdeksän seuran jäsentä ja oppaana meillä oli Göteborgissa asuva seuran entinen hallituksen jäsen Kimmo Heikkinen.

Göta-joen ympäristön suunnittelu- projekti on Pohjoismaiden suurin

Saavuimme perjantaina aamulla helteeseen Göteborgiin, jossa matkan suunniteltu ohjelma alkoi välittömästi. Opintomatkamme ensimmäinen kohde oli tutustuminen Pohjoismaiden suurimpaan kaupunkisuunnitteluprojektiin.

Projektia esiteltiin Göteborgin Lindholmenin alueella sijaitsevan Älvstranden utveckling- toimiston tiloissa, jossa Christine Olofsson ja Jacob Lindkvist esittelivät hankkeen.

Hanke koskee Göta-joen ympäristön kaupunkikehitystä, jossa koko suisto-alue, entinen vanha teollisuusalue, kehitetään asuin- ja työpaikka-alueiksi vuoteen 2040 mennessä.

Kyseessä on poikkeuksellisen suuri kehitysprojekti, jonka tavoitteena on rakentaa alueelle 25 000 asuntoa sekä luoda 45 000 työpaikkaa, jolloin Göteborgin keskustan asukasluku kaksinkertaistuisi. Hankealueesta on laadittu havainnollinen pienoismalli, johon tutustuimme Älvstrandenin esittelykeskuksessa.

Ohjelma jatkui Lilla Bommenissa, jossa meille esiteltiin Göteborgin Trafikverketin ”Väning 2026” -hanketta, johon kuuluu mm. Hisingsbron sillan rakentaminen, maanalainen rautatiehanke Västlänken, sekä valtatie V45 kannen rakentaminen.

Marieholmin tunneli vie syvälle Göta-joen alle

Lauantaiaamun kohde oli Marieholms-tunnelin projekti, johon ympäristövastaava Christian Åberg meidät mo-

← Matkalaiset vasemmalta oikealle: Aino Voutilainen, Leena Ivalo, Päivi Karvinen, Matti Kiiskinen, Timo Huhtinen, Erkki Ikäheimo, Gilbert Koskela, Kimmo Heikkinen ja Jack Räisänen

→ Älvstrandenin pienoismalli esittelee Göta-joen ympäristön kaupunkisuunnitteluprojektia.

↓ YVA ry poseerasi Göta-joen alirakennettavan Marieholmstunnelin suulla. Valmistuessaan tunneli on lähes 500 metriä pitkä

KALLE REINIKAINEN

nipuolisesti perehdytti. Teimme myös havainnollisen tutustumiskierroksen tunnelityömaalla ja pääsimme käymään syvällä rakenteilla olevassa tunnelissa.

Marieholmstunnelin on valmistuessaan lähes 500 metriä pitkä ja siinä on kolme kaistaa kumpaankin suuntaan. Tunneli rakennetaan lieventämään nykyisin ainoan Göta-joen alittavan tunnelin, Tingstad-tunnelin kapasiteettiongelmia.

Marieholmstunnelin on suunniteltu valmistuvan vuonna 2020. Hankkeelle ovat tuoneet erityisiä haasteita joenpohjan osin pahoin saastuneen sedimentin

poistaminen sekä läheisen Natura 2000-suojelun piiriin kuuluvan Götan sivujoen erityinen suojelu.

Iltapäivällä teimme Kimmo Heikkisen opastamana kävelyretken Göteborgin keskustassa, minkä jälkeen siirryimme Göteborgin eteläisessä saaristossa sijaitsevalle ja kaupunkilaisten suosimalle Brännön saarelle.

Pitkän ja mielenkiintoisen päivän päätteeksi meillä oli mahdollisuus illtauintaan ja sen päälle maittavaan päivälliseen paikallisessa ravintolassa. Olimme hyvin tyytyväisiä päivän antiin.

Lähtöpäivänä kierreltiin idyllisessä Hagassa

Sunnuntaiaamuna tutustuimme Kimmon johdolla Hagaan, entiseen työläisten kaupunginosaan, josta on nykyisin tullut erityisen haluttu asuinalue idyllisillä kahviloineen ja putiikkeineen.

Iltapäivällä oli paluu kohti Helsinkiä, jonne saapui opintomatkaan ja erityisesti Kimmon monipuoliseen ja mielenkiintoiseen opastukseen hyvin tyytyväinen joukko yhdistyksen jäseniä.

KALLE REINIKAINEN

CHRISTIAN ÅBERG

JACK RÄISÄNEN

YVA-selostuksesta BESTSELLER

Petri Tammisen puheenvuoro YVA-päivässä 22.3.2018

Viralliset raportit ovat lukijoille piikkilankaa

Netti on tulvillaan tosissaan tehtyjä virallisia raportteja, joita kukaan ei koskaan avaa ja lue. Alan ennätyksenhaltija saattaa olla EU. Se ei ole ihme, kun mietintöteksti on tällaista:

”Temaattisia tavoitteita koskevalla kokemusten vaihdolla olisi parannettava ensisijaisesti ”investoinnit kasvuun ja työpaikkoihin” -tavoitteen mukaisten toimenpideohjelmien suunnittelua ja täytäntöönpanoa, mutta myös tarvittaessa Euroopan alueellista yhteistyötä koskevaan tavoitteeseen liittyvien ohjelmien suunnittelua ja täytäntöönpanoa, mukaan lukien innovatiivisten tutkimuspainotteisten klustereiden välisen, osapuolia hyödyttävän yhteistyön sekä tutkijoiden ja tutkimuslaitosten välisen vaihdon edistäminen niin kehittyneillä kuin kehityksessä jälkeen jääneillä alueilla, ottaen huomioon kokemukset, joita on saatu tutkimuksen seitsemännen puiteohjelman osa-alueilla ”osaava alue” ja ”lähtymisalueiden ja syrjäisimpien alueiden tutkimuspotentiaali.”

EU-ilmaisuun ei ole päädytty pahuuden vuoksi, vaan luultavasti siksi, että iso joukko kirjoittajia on lisännyt tekstiin täsmennyksiä kuin risuja kasaan. Mutta lukija toivoo, että joku olisi vienyt sinne kahvihuoneen seinälle tämän Wittgensteinin teesin:

”Sen minkä voi ylipäättään sanoa, voi sanoa selvästi.”

Tai toisen tunnetun Wittgenstein-sitaatin:

”Kielemme rajat ovat maailmamme rajat.”

Toisin sanoen: Ihmisen maailma luodaan kielellä. Ja epäselvällä kielellä ei luoda maailmaa lainkaan.

EU-mietintö on sikäli harhaanjohtava esimerkki, että tekstin ei tarvitse olla liki-kään noin huonoa, ja silti lukijoita on vaikea saada lukemaan. Ihan kaikenlainen virallisuus on alkanut tuntua lukijoista piikkilangalta. Nimenomaan netti on ollut tässä se muutosvoima, se on demokratisoinut kielen.

Ammattilaisuus periytyy paljolti juuri kielen omaksumisen kautta. Juuri siksi teksti voi alan sisällä näyttää pelkästään täsmälliseltä, vaikka vastaanottajan luona

se ei aukea lainkaan, saati että se vaikuttaisi. Siksi tarvitaan sanoja, jotka ylittävät rajoja.

Virastot joille viestinnän perillemeno on kustannuskysymys, ovat jo korjanneet ilmaisuun, Kela, Verovirasto, terveydenhoito. Esimerkki: aiemmin Kela ilmoitti:

”Teillä ei ole oikeutta asumistukeen, koska asumistukea ei makseta kahden henkilön ruokakunnalle, joka muodostuu avio- tai avopuolisista, joista toinen tai molemmat täyttää eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain (571/2007) 8 §:n mukaiset edellytykset eläkkeensaajan asumistuen saamiseen.”

Täsmällistä. Mutta koska tämä aiheutti lisäkysymyksiä, siis kustannuksia – jotka ovat aina hyvä muutosvoima – Kela päätti sanoa saman asian näin:

”Sinulla ei ole oikeutta asumistukeen, koska asut kahdestaan puolisoasi kanssa ja puolisolasi on jo oikeus eläkkeensaajan asumistukeen.”

Muutoksen on täytynyt tuntua riskiltä. Entä jos jää porsaanreikiä? Se vaara tässä tosiaan on. Mutta se on pienempi vaara kuin EU-tekstin vaara.

Ymmärtämisen tavoite on johtanut siihen, että asiakirjoittamisen aloilla on kiinnostuttu kaunokirjallisuuden keinoista. Sen takia minäkin täällä olen: Minulle kerrottiin, että YVA-tekstien tavoitteena on ihmisten osallistaminen ja että siinä tehtävässä haluttaisiin onnistua paremmin, mutta tehtävä koetaan vaikeaksi, koska teksteillä on muitakin tehtäviä, varsinkin lainsäädännön vaatimuksia.

YVA:n perusteellisuus ja kirjoittamisen hyvä laatu yllättivät

Tutustuin alaan niin, että luin yhden YVA-selostuksen ja yhden YVA-ohjelman. Hanhikiven ydinvoimalan voimajohtojen YVA-selostuksen luin siksi, että sain sen pyynnöstä kotiini, ja Sakatin kasvohankkeen YVA-ohjelman siksi että se oli ympäristöhallinnon nettisivuilla siinä vaiheessa päällimmäisenä.

Mitä päällimmäisenä tunsin, koin? Kaksi isoa yllätystä. Ensin minut yllätti perusteellisuus: Kuinka kenenkään resurssit riittävät tähän? Miksi nämä asiat selostetaan? Miksi puun juurelta löytyvät liito-oravan papanat lasketaan yhden papanan tarkkuudella, samaan aikaan kun jäätiköt sulavat ja lapsenkasvatuksessa on mahdollista tehdä suuriakin virheitä ilman minkäänlaista raportointia? Ja vielä: Millaisen stressin tällaisen kokonaisuuden ajattelu tuottaa, millaisiin huoliin YVA-ihmiset heräävät aamuöisin?

Ja se toinen yllätys: Kieli oli hyvää, kirkasta. En löytänyt EU-mietinnön piikkilankaa. Niin hämmästyttävän hyvää kieli on, että availin Ympäristöhallinnon sivuilta lisää selostuksia, mutta kokemus pysyi. Siihen nähden, että asiat ovat monimutkaisia, virkerakenne on kuitenkin kirkas. Rakenteeltaan, ei sanastoltaan, mutta rakenteeltaan, teksti on hyvällä tavalla kuin 7-vuotiaalle kerrottua. Se on toimivan tietotekstin merkki.

Lukijan palvelemisen keinoja

Kaunokirjallisuudessa pätee sääntö: ”Kun tiedät mitä sanot, sanot sen hyvin”. Tieteen puolella tietäminen johtaa kuitenkin helposti varauksiin, pyrittelyyn, tiedejargoniin. YVA-jutuissa näin ei käy. Hallittavan tiedon määrä on suuri, mutta myös pisteen käyttö hallitaan. Teillä on joko luonnostaan tai tiedonintressin seurauksena ymmärretty J. Karjalaisen Blueskaava-biisin yleispätevä ohje:

”Älä hienostele, sano niin kuin asia on.”

Kieli on siis hyvässä kunnossa, mutta kaunokirjallisuus tarjoaa muitakin lukijan palvelun keinoja. Kaunokirjallisuuden ensisijainen tehtävä on houkutella lukija lukemaan, ja nimenomaan niin, että lukija kokee, että nyt avautuu yhteys johonkin oleelliseen. Jotta siinä onnistuisi, tarvitaan:

Narratiivinen kone

Narratiivinen kone on se moottori, joka kuljettaa lukijaa. Tämän koneen käynnistymistä lukija tutkii. Onko tämä minulle lukijana totta ja merkityksellistä? Kirjailija vastaa kysymykseen virittämällä kaikki narratiivisen koneen osat. Käyn ne nyt läpi, ja pohdin sitten mitä ne voisivat YVA-teksteissä tarkoittaa:

Tarina

Tarina on niitä käsitteitä, jotka kuulostavat yksinkertaiselta, mutta joiden määrittely on vaikeaa. Juhana Torkin kirjasta *Tarinan valta* (Otava, 2014) löytyy kuitenkin hyvä kiteytys: Kysyt ulkomaalaiselta ystävältäsi, haluaisiko hän kuulla Suomen talvisodasta? ”Miksi minä haluaisin kuulla Suomen talvisodasta”, ystävä vastaa. Jos sinulla on vastaus tähän kysymykseen, Torkki sanoo, sinulla on Suomen talvisodan tarina.

Tätä kirjoittajan pitää kysyä kirjoittamisensa kaikilla tasoilla: Miksi lukija haluaisi kuulla tästä?

Talvisodan osalta vastaus kuuluu: Pieni ja sisällissotansa jäljiltä hajanainen kansa yhdistyy ja puolustautuu ylivoimaista hyökkääjää vastaan. Josta huomataan, että se on vanha tarina: Daavid ja Goljat. Tarina-ammattilaiset väittävät, että kaikki kertomisen arvoiset tarinat pohjautuvat noin kymmeneen perustarinaan – koska meissä on rajallinen määrä tarinoille resonoivaa kokemuspohjaa. Jollekin tehdään vääryyttä, mutta hän saa hyvityksen; kaksi ihmistä rakastuu mutta väliin tulee kaikenlaista; sääntöjä syytetään perusteettomasti synnistä, syntistä luullaan hyväksi, jne.

Lisäksi nämä vanhat tarinat kerrotaan vanhan kaavan mukaan, niin kuin kakut leivotaan reseptillä. Tarinan reseptin keskeinen ainesosa on kriisi: jokin normaalitytö järkkyy. Tätä järkkymistä, kriisiä, tarinan päähenkilö tai yhteisö ryhtyy ratkomaan. Kohdataan esteitä, päähenkilö tekee valintoja, onnistuu tai epäonnistuu. Ja lopuksi palaamme uuteen normaaliin.

Oleellista on että päähenkilön valinnat kohdistuvat käynnissä olevaan kriisiin.

Huonossa tarinassa kriisi ja teot eivät kohtaa.

Jos YVA-selostuksen haluaa nähdä tarinana, ainekset siihen ovat olemassa: normaalitila järkkyy, sitä ryhdytään ratkomaan, tehdään valintoja. Mutta kun toisaalta päähenkilö eli kokija ja loppuratkaisu puuttuvat, tarinavoima jää vajaaksi. Olisi kohtuutonta pakottaa YVA-selostuksen kokonaisuutta ahtaaseen tarinakaavaan.

Silti on hyvä tiedostaa, että lukija lukee aina ja kaiken tarinan toivossa. Jolloin tarinan puute on YVA-selostusten ongelma. Tarinaa ei ole edes mausteeksi. Lopetukset ovat suorastaan antitarinoita: juonen kehittyä kyllä virittää tunteen, että jokin vaihtoehtoista voittoa, mutta palkintoa ei tule, koska tarkoitus on vain kartoittaa, arvioida.

Pitäisikö lukijalle tarjota jokin muu tarinataso palkinto? Kysymys voi kuulostaa mielettömältä: Eikö riitä että vaikutukset arvioitiin. Lukijan palvelemisen näkökulmasta: Ei riitä.

Minitarinoita YVA-selostukseen

Yksi ratkaisu, jonka ulkopuolisena uskaltaa esittää, olisi tarjota minitarinoita pitkin matkaa. Nyt siellä vilahtelee tarinan mahdollisuuksia: ihmisiä ja tilanteita, jotka voisi kohottaa kohtauksiksi, näyttää ja yksilöidä. Mutta tilaisuus jää käyttämättä.

Esimerkki, Sakatin ohjelmassa vierailaan poromiesten luona. Haastattelujen väkeväleukaisuus kuultaa tekstin läpi – mutta kirjoittaja tekee kaikkensa pysyäksensä asiallisen tiedottavana. Näkettäisikö aitous ja tilanteen näyttäminen uskottavuutta? Tekisikö se poromiesten tapaamisesta yksittäistapauksen? Sehän on joka tapauksessa yksittäistapaus, joka nyt meikataan yleispäteväksi tiedoksi.

Jos tietotekstin tarinallisuus ei voi olla sitä, että sankari ratkoo ongelmia, sen pitäisi olla ainakin sitä, että tieto ratkoo kysymyksiä, joita lukemisen edetessä syntyy. Jos kysymysten ja vastausten rytmi katoaa, katoaa tunne kokonaisuudesta. Siis: valinnat eivät ratko kyseessä olevaa kriisiä.

YVA-teksteissä tällaista turhauttavaa rytmittömyyttä edustavat ennen kaikkea ne sapluunamaiset säädökset, kuin blokkeina jostakin kopioitua kohdat. Niistä leviää tekstiin laajalle yhdentekevyyden tuntua.

Pohdin, taas tietämättömyyteni turvin, voiko näitä leiman kaltaisia vakio-osuuksia häivyttää esimerkiksi taitolla? Tai

onko jo pohdittu, voisiko julkaista kaksi painosta, yhden täydellisen ja toisen lukijoille tarkoitettuna?

Vielä huomio tiedon rytmistä: Se on asiaan menemisen rohkeutta. Innostuin kun Sakatin ohjelmassa, kohdassa jossa kerrotaan kaivoksen raaka-aineista, kapale alkaa: ”Kaikki luonnonvarat, joita ei voi kasvattaa, louhitaan.”

Erinomainen aloitus: väitteellä sisään. Niin kuin Chandler sanoo dekkarista: ”Jos et tiedä miten jatkaa, laita mies tulemaan ovesta ase kädessä.” Väite käynnistää lukijassa sisäisen neuvottelun, kysymys ajaa lukemaan eteenpäin.

Lukija etsii yhtä aikaa syytä lukea ja syytä lopettaa lukeminen. Tunne siitä, että hahmottomassa on kokonaisuus, pitää lukijan kyydissä.

Vaikka YVA-selostuksella ei ole yhtä kertojaa, lukija kuvittelee sellaisen. Tämän kertojan pitää viedä lukijaa. Kun pakollista tietoa on YVA-selostuksissa paljon, tämä viemisen jäntevä tunne kuitenkin katoaa, rytmi menee tukkoon.

Kun editoin omia juttujani, iloitsen jokaisesta sanasta, jonka voin ottaa pois ilman, että lukija huomaisi mitään. Tunistan hyvän poiston siitä, että kaikki säästävät energiaa. Voiko YVA-selostuksia editoida, tiedon tasolla, samalla periaatteella: Tutkimalla voiko jonkin tiedon ottaa pois ilman että lukija menettää mitään?

Tehty työ todistetaan tuloksilla. Kirjoitustöissä tämä johtaa usein siihen, että ahkeruus pyritään todistamaan pitkällä tekstillä. Se on väärinkäsitys. Lyhyt, iskevä ja kirkkaaksi hiottu teksti olisi ahkeruuden merkki.

Havainnot

Havainnoilla kertominen on yllättävän vaikeaa, niin tottuneita olemme ilmoittamiseen. ”Tyttö oli pitkästynyt” kuulostaa kelvolliselta lauseelta, mutta kaunokirjallisuudessa se olisi sittenkin vain ilmoitus, jonka lukija joutuu vastaanottamaan älyllä.

Vaikka tarkoitus on ruokkia lukijaa havainnoilla, joista lukija voi itse päätellä, että tyttö oli pitkästynyt: ”Tyttö ei osallistunut keskusteluun vaan seisoi sivussa, nojasi siellä seinään ja roikotti käsiään, ryhtyi sitten ajankulukseen tuijottamaan etusormensa kynttä.” Jolloin asia menee lukijan verenkiertoon.

YVA-tekstien luontoarvojen kuvauksessa pyritään objektiivisuuteen ja luokiteluun, sen sijaan että kuvattaisiin havain-

toja, kokemusta luonnosta. Se on lukijan kannalta vieraannuttavaa, sillä yksilön luontokokemus ei ole tyypitelevä. Oliko havaintojen kuvaaminen sittenkin epäobjektiivista? Ainakin se olisi osallistavaa.

Toinen YVA-tekstien havaintoja rajoittava reuna-ehdo on se, että hankkeet ovat vasta suunnitteilla. Konkreettisen kuvauksen sijasta tarjolla on teoriaa. Lukijana ilahduin aina, kun tekstissä mainittiin jokin muualla toteutunut, vastaava ratkaisu.

Sakattiin suunniteltua kuivaläjitysaluetta on jo käytetty Kanadassa – hyvä, tässä on kiintopiste todellisuuteen. Mutta miksi nämä tilaisuudet todellisuuden kuvaukseen jätettiin käyttämättä?

Resurssikysymys taatusti, mutta kun selostuksissa ollaan muutenkin perusteellisia, olisiko tässä satsauksen paikka: Mitä Kanadan kuivaläjitysalueella tapahtuu? Sen kuvaaminen tarjoaisi mahdollisuuden juuri havainnoilla kertomiseen, teorian sijasta, ja lisäksi samalla luottamusta siihen, että kaikki kortit käännetään.

Vielä toinen huomio luottamuksesta. Sakatin-ohjelmassa lausutaan vaikutuksista Natura-verkostoon:

”Jotta Naturasta poikkeaminen on mahdollista, hankkeen on osoitettava, että yleisen edun kannalta pakottavat syyt, mukaan lukien sosiaaliset tai taloudelliset syyt” täytyvät.

Ympäristövaikutusten arviointiprosessin aikana tullaan tekemään useita selvityksiä, joilla arvioidaan, ovatko nämä pakottavat syyt olemassa ja onko Natura 2000- verkoston eheys mahdollista säilyttää.”

Tässä ei ole mitään puolueellista. Tode-taan vain, että asia tutkitaan. Ja silti epäilen, että lukija, ainakin Natura-aluetta arvostava lukija, ajattelee: ”Ne aikoo poiketa Naturasta joka tapauksessa...”

Voisiko tässäkin kertoa esimerkkejä: Miten muualla Naturasta on poikettu, mitä siitä on seurannut, onko eheys säilytetty? Siis vastaisi kysymyksiin, joita lukija joka tapauksessa miettii, pysyisi lukijan rinnalla.

Fiktio tyypiongelmia on epäuskottavuus. Kun editoin juttujani ja huomaan epäuskottavan kohdan, se korjaantuu nimenomaan havaintoja lisäämällä. YVA-teksteissä huomasiin kohtia, joissa havainnot lisäisivät luettavuutta ja luotamusta.

Kieli

Kiittelin jo YVA-kieltä. Silti vielä huomioita kielestä. Ajatukset ovat kolmiulotteisia. Kun taas lause on jana. Siksi ajattelu ei ole vielä kirjoittamista. Ja siksi maailma on niin täynnä huonoa kirjoittamista.

Palataan vielä EU-mietinnön virkkeeseen. Suurin ongelma on lauserakenne: erillisten virkkeiden sijasta kirjoittaja niputtaa kaiken 72 sanaan. Arkipuheen virke sisältää keskimäärin viisi sanaa. Se on se yksikkö, johon aivot ovat tottuneet. Toiseksi: yksikään substantiivi ei ole perusmuodossa. Se lisää peilialimaista hahmottomuutta.

Näitä ilmiöitä löysin YVA-teksteistä ihmeen vähän. Sen sijaan kielen kolmas tyyppi-

”Kun editoin omia juttujani, iloitsen jokaisesta sanasta, jonka voin ottaa pois ilman, että lukija huomaisi mitään.”

on-
gelma,
vaikea sanasto, näyttää olevan vääjäämättömyyttä. Yhteiskuntatieteissä sanastoa on minusta helppo suomentaa, mutta nyt joudun myöntämään, etten tiedä, onko sille tehtävissä mitään, että Sakatin hankkeessa:

”Ultraemäksisten kumulaattien kattopuoli muodostuu osittain heterogeenisesta karbonaattirikkaasta breksiasta, joka sisältää paikoin hyvinkin särmikkäitä kivilajifragmentteja. Tämän breksiayksikön päällä tavataan yleensä emäksistä vulkaniittia. Nämä kivet ovat Sakatin pääesiintymän länsiosassa lähinnä emäksistä laavaa mutta itäosassa lähes pelkästään raitaista emäksistä tuffia. Kumulaattien alakontaktin muodostaa useiden metrien paksuinen ruhjevyyhyhe.”

Teema

Neljäs narratiivisen koneen sylinteri on teema, tunne siitä että kaiken kerrotun taustalla on jokin elämän pääkäsitem. Ihmistä kiinnostaa ihminen, joten kaunokirjallisuudessa teemoja ovat elämän tärkeät kysymykset: Oikeudenmukaisuus, valta, häpeä jne. Kaunokirjallisuudessa tämä on silti yleinen kompastuskohta,

teeman puute nakertaa muuten kelpo kirjoja.

YVA-tekstivottassäluonnostaanvahoja: Ympäristön ja vaikuttamisen teema läpäisee kaiken. Ongelma on siinä, kuinka teema linkitetään ihmiseen, niin että lukija tajuaa yhteyden itseensä. Siinäkin auttaisivat juuri ne esi-kokijat, osalliset, yksilöiminen. Kun ne kertoisi esimerkiksi, ne eivät söisi objektiivisuutta.

Kehitysehdotuksia

- Minitarinoita: kohtauksia, tilanteita, ihmisiä.
- Miniesseitä. Esimerkki: Miksi liito-oravasta on tullut luontokamppailujen symboli?
- Maailman havainnollistaminen. Kuvaukset siitä mitä kirjoittaja on nähnyt ja kokenut, terveisiä maailmalta.
- Vertailevat esimerkit: Mitä muualla tapahtui, kun tämä toteutettiin?
- Oleellisen erottelu säädösten blokki-osuuksista.
- Tarpeettoman tiedon editointi.
- Lainasanojen suomentamisen mahdollisuudet?

Suurin este muutokselle on rohkeuden puute

Yllätyin siis selostusten perusteellisuudesta ja hyvästä kielestä. Kolmas tunne oli epämääräisempi: tekstistä välittyi hämentävä maailman hallitsemisen eetos.

Minähän olen neuvonut lapsilleni, että pieneenkin hommaan kannattaa varata paljon aikaa, koska aina ilmaantuu jokin odottamatonta. YVA-selostuksissakin mainitaan ”epävarmuustekijät”, mutta kuin viran puolesta. Epävarmuus ei ulotu tekstin henkeen. Se olisi hallinnan mielikuvan vastaista. Lukijalle tämä jättää kuitenkin tunteen, että tässä on nyt jotain elämälle vierasta, asiat eivät mene näin.

Tarinallistaminen, kuvailu ja ihmisen läsnäolo auttaisivat myös tähän ilmiöön. Ne toisivat mukanaan sitä sumeaa logiikkaa, jonka lukija tunnistaa todeksi, elämän kaltaiseksi, ja joka siis lisäisi luottamusta.

Kehitysehdotukseni tarkoittaisivat tietysti lisää ja uudenlaisia kirjoitustöitä. Silti suurin este kirjoitustavan muutokselle on yleensä rohkeuden puute. YVA-se-

lostusten luettavuuden lisääminen vaatisi suurta rohkeutta kaikilta prosessin osapuolilta, lainsäätäjistä lähtien.

Näillä nykyisillä asetuksilla tarinallistamisen täytyy tuntua teistä lähinnä riskiltä: Entä jos osalliset puuttuvat tähän tai tuohon yksityiskohtaan?

Virastoissa, joissa tekstejä on jo kirkastettu, asian välittymisen tavoite on ollut se ratkaiseva muutosvoima.

On mahdollista, että YVA-todellisuudessa vallitsee joitakin vielä tärkeämpiä tavoitteita. Mutta kirjoitustöiden kannalta se tarkoittaa myös sitä, että selostukset pitää tehdä, jotta ne ovat olemassa. Ja siinä on jotain kestämatontä, työn tekijöiden kannalta ja toisaalta tiedonvälityksen hengen kannalta.

Tämä puheenvuoroni raapaisu luettavuuden lisäämisen keinoista saattaa olla kiirehtimistä asioiden edelle. Ensin pitäisi hankkia perusteet ja rohkeus muuttaa tai ainakin painottaa uudella tavalla YVA-tekstien keskeisiä tavoitteita.

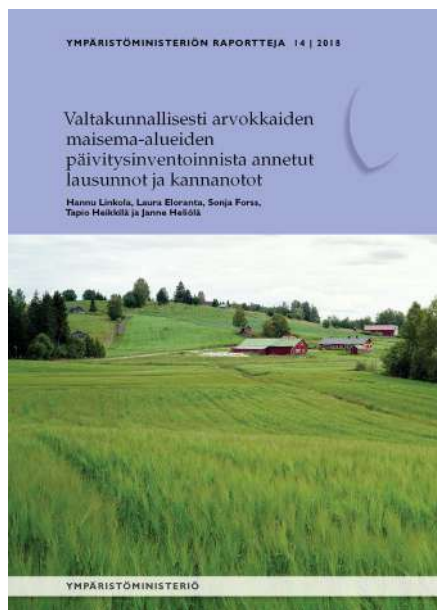
PETRI TAMMINEN

JACK RÄISÄNEN

Petri Tammisen puhe YVA:n luettavuuden lisäämisestä viihdytti ja puhututti yleisöä YVA-päivillä.

Julkaisuja

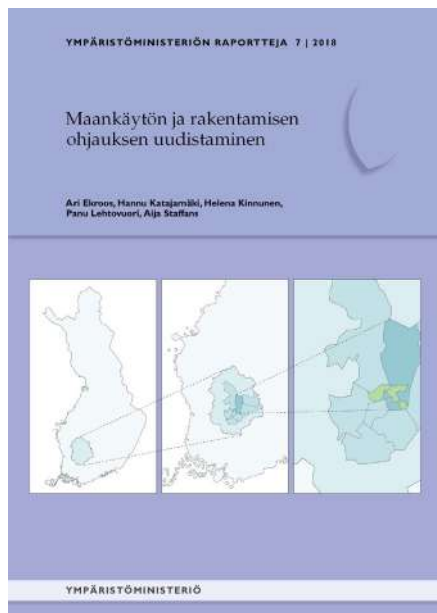

Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventoinnista annetut lausunnot ja kannanotot

Ympäristöministeriön raportteja 14/2018, Ympäristöministeriö

Linkola, Hannu; Eloranta, Laura; Forss, Sonja; Heikkilä, Tapio; Heliölä, Janne

Tässä raportissa esitetään yhteenveto vuosina 2010–2015 toteutetun valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventoinnin johdosta esitetyistä lausunnoista ja kannanotoista. Kuuleminen järjestettiin keväällä 2016. Inventoinnissa selvitettiin valtioneuvoston periaatepäätöksellä vuonna 1995 vahvistettujen 156 valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen nykytila, sekä etsittiin uusia valtakunnallisesti arvokkaita kohteita. Päivitysinventoinnin tuloksena Suomeen esitettiin 183 valtakunnallisesti arvokasta maisema-aluetta. Valtaosa näistä on jo olemassa olevia maisema-alueita, mutta ehdotukseen sisältyy myös uusia kohteita. Maisema-alueiden päivitysinventointi on asiantuntijatyöhön perustuva ehdotus maamme valtakunnallisesti arvokkaista maisema-alueista. Ehdotuksen johdosta toteutetun lausunto- ja kuulemiskierroksen avulla haluttiin selvittää laajempi yhteiskunnallinen näkemys maisema-alueita koskevan jatkovalmistelun ohjaamiseksi. Kuulemisen johdosta saatiin yhteensä 168 lausuntoa ja etupäässä yksittäisten kansalaisten tekemiä kannanottoja 256. Lausunnoissa maisema-alueisiin suhtauduttiin etupäässä myönteisesti, kannanotoissa osin kriittisemmin. Saadusta palautteesta tehtävät päätelmät ja niiden pohjalta valittavat toimenpiteet tehdään hankkeen jatkovalmistelun, ja viime kädessä poliittisen päätöksenteon yhteydessä.

Maankäytön ja rakentamisen ohjauksen uudistaminen

Ympäristöministeriön raportteja 7/2018, Ympäristöministeriö

Ekroos, Ari; Katajamäki, Hannu; Kinnunen, Helena; Lehtovuori, Panu; Staffans, Aija

Ympäristöministeriö kutsui selvityksen tekijät tarkastelemaan maankäytön suunnittelun ja rakentamisen tulevaisuuden haasteita, muutosnäkymiä, uusia ohjaustarpeita ja uuden tyyppisiä ohjausmahdollisuuksia. Avoimuuden ja läpinäkyvyyden edistäminen maankäytön suunnittelussa on tulevan lainsäädännön välttämätön lähtökohta. Yhdyskuntien piirteet, maantiede ja aluekehitys vaihtelevat maan eri osissa. Kunnilla tulisi olla suuri harkintavaltaa maankäytön suunnittelun ja rakentamisen periaatteiden soveltamisessa. Maankäytön suunnittelu on kehittämistä ja muutoksen hallintaa tarkoituksenmukaisin keinoin. Ohjauksen ja resursoinnin painopisteen olisi oltava nykyistä selvemmin tulevissa muutoksissa, ei nykytilanteen selvittämisessä. Kunnat ja maakunnat voisivat laatia ja hyväksyä strategisia maankäytön yleissuunnitelmia, joiden avulla koordinoitaisiin ja ohjattaisiin maakuntien, kaupunkiseutujen ja kuntien kehitystä. Maankäytön muutosten velvoittavassa (oikeusvaikutteisessa) ohjauksessa voisi olla kaksi suunnittelutasoa: kunnan maankäytön yleissuunnitelma ja kehittämissuunnitelma, jonka aloitteentekijänä ja laatijana voivat olla sekä kunnat että yksityiset toimijat. Maankäytön suunnitelmien laatimismenettelystä voitaisiin säätää nykyistä yksiselitteisemmin. Rakentamisen koko ketjun eri osapuolten tehtävät, roolit ja vastuut olisi määriteltävä laissa nykyistä tarkemmin ja selkeämmin. Tulevassa lainsäädännössä tulisi huomioida rakennuksen elinkaari siten, että uudisrakentaminen, korjaaminen, ylläpito ja huolto olisivat sääntelyn perustana. Rakennuslupa vaadittaisiin vain terveellisuuden ja turvallisuuden kannalta merkityksellisiin hankkeisiin.

Viereisen sivun sarjakuvaan
hyvimpien yvien palkitsemisesta on
piirtänyt Säde Palmu.

TÄNÄ VUONNA HYVÄ YVA-
PALKINTOKANDIDAATIT OLIVAT
POIKKEUKSELLISEN INNOVATIIVISIA.
MUKANA OLI JOS JONKINMOISTA
MINITARINAA JA SEIKKAILU-
KERTOMUSTA. NYT
PALKITAAN YVISTÄ
HYVIMMÄT!

ERITYISMAININNAN
ANSAITSEE YVA, JONKA
KERTOMUS LAPINMIEHISTÄ
...

ERÄS YVA
OLI PELKKÄ
PEILI, JONKA
AVATESSA
NÄKI OMAT
KASVONSA

OLI NIIN ELÄHDYTTÄVÄ,
ETIÄ SE KÄÄNNETIIN
VIIDELLE ERI KIELELLE
BEST SELLERINÄ

OSALLISET EIVÄT
KUITENKAAN
OIKEIN YMMÄR-
TÄNEET
SITÄ.

POP-UP-TYYPPISET NÄYTTÄMÖ-
KIRJAT OLIVAT TÄNÄ VUONNA
SUOSITUJA YVA:N MUOTONA

NAISET JA HERRAT
...

VUODEN HYVÄ YVA -PALKINNON SAA VIETERI-
LAATIKKO, JOKA AVAUTUESSAAN LÄVÄYTTÄÄ
OLENNAISIMMAN ASIAN SUORAAN NAAMALLE JA
HEITTÄÄ MUUT ASIAT ILMOILLE NASEVINA PAMFLETTEINA!
ONNITTELUKSET PALKITUILLE!

YVA-direktiivin täytäntöönpanotavoissa suuria eroja

EIELAW 2018 -konferenssin anti

YVA-päivän yhteydessä järjestetty EIELAW-konferenssi keräsi Helsinkiin YVA:n parissa työskenteleviä asiantuntijoita ympäri maailmaa.

Arviointimenettelyn viimeaikaisia kehityskulkuja

Maaliskuussa järjestettiin Helsingissä Tieteiden talolla kansainvälinen EIA-LAW 2018 -konferenssi temalla ”How to combine streamlining with environmental effectiveness? – Sharing First Experiences with the New EIA Directive”.

Itä-Suomen yliopiston, Liverpoolin yliopiston ja YVA ry:n yhteistyössä järjestämä konferenssi kokosi yhteen noin 50 ympäristövaikutusten arvioinnin parissa työskentelevää asiantuntijaa EU-maista ja muualta maailmasta.

Kongressissa pohdittiin ympäristövaikutusten arviointimenettelyn (YVA-menettely) toimivuutta ja viimeaikaisia kehityskulkuja Euroopassa ja Kanadassa.

Päätteenä oli uudistetun YVA-direktiivin täytäntöönpanokokemusten vertailu. Miten EU:n jäsenvaltioiden YVA-järjestelmät toimivat uudistuneessa sääntely-ympäristössä? Mitä haasteita on kohdattu ja miten niitä on ratkaistu? Onko direktiivin uudistuksessa onnistuttu?

Eurooppalaista YVA-keskustelua suhteutettiin Kanadan kokemuksiin. Tilaisuuden pääpuhujina olivat Euroopan

parlamentin jäsen (MEP) Sirpa Pietikäinen, professori Kevin Hanna (University of British Columbia) ja professori Thomas Fischer (University of Liverpool).

Tilaisuuden avasi Itä-Suomen yliopiston professori Ismo Pölönen, joka nosti esille oikeuden roolin YVA-menettelyn raamittajana sekä erilaiset YVA-sääntelyn muodot ja vaihtoehdot heikkouksiin ja vahvuuksiin.

Puheenvuorossa painotettiin myös YVA-oikeuden ulkopuolisten tekijöiden, kuten organisaatiokulttuurin, ohjeistuksen ja resurssien, tunnistamisen tärkeyttä YVA-järjestelmien toimivuuskysymyksiä pohdittaessa.

Alustuksessa johdatellut kysymykset loivat raamit muille puheenvuoroille, joissa samoja seikkoja pohdittiin jäsenvaltiokohtaisista näkökulmista.

YVA-sääntelyn peruskysymysten äärellä

MEP Sirpa Pietikäinen aloitti aamupäivän YVA-sääntelyn alkuvaiheisiin ja peruskysymyksiin keskittyvällä esityksellään A Glance to the past: Experiences in implementing the original EIA Directive.

Pietikäinen korosti voimakkaasti YVA-menettelyn roolia parhaana ja tehokkaimpana ennakoivana ympäristönsuojelullisena työkaluna, jonka ”parempi katso kuin katua” -tyyppistä ajattelua ei kuitenkaan aina ymmärretä oikein.

Monesti YVA nähdään ennakkolupana hankkeen toteuttamiselle eikä todellista nollavaihtoehtoa ole riittävästi otettu huomioon. Pietikäinen korosti, että YVA:n tosiasiallinen tarkoitus ja toimivuus kärsivät, mikäli hanke nähdään YVA-menettelyn valossa valmiiksi lukkoon lyötynä ja todelliset vaihtoehdot puuttuvat.

Hankekeskeisestä YVA:sta olisi Pietikäisen mukaan syytä siirtyä tarkastelamaan ympäristövaikutusten arviointia laajemmasta näkökulmasta. Tällä hetkellä YVA:a ei ole tehokkaasti sidottu ilmastomuutokseen, mikä johtuu siitä, että tarkastelua ohjaa poliittinen näkökulma.

YVA:n ja ilmastomuutoksen välistä suhdetta olisi selvennettävä ja suunnattava ajattelutapaa laajemmalle skaalalle niin ajallisesti kuin menettelyllisestikin. Tämä vaatii sääntelyllisiä muutoksia niin, ettei tarvittava joustavuus katoa ja että ympäristövaikutusten laadukas arviointi toteutuu paitsi suurissa hankkeissa,

myös pienemmissä hankkeissa, jotka sijaitsevat herkillä alueilla.

YVA:ssa suuria EU-maiden välisiä ja sisäisiä eroja

Professori Thomas Fischer esitti ajallisen läpileikkauksen ympäristövaikutusten arvioinnista EU:ssa esitelmässään EIA in the EU: past, present and future. Poliittiseen maailmantilanteeseen ja tiedon arvon rapautumisen aikaan kytkeytyvässä puheenvuorossaan Fischer korosti ympäristövaikutusten arvioinnissa olevan suuria eroavaisuuksia sekä EU-maiden välillä, että alueellisesti maiden sisällä.

YVA-menettely Iso-Britanniassa ei Fischerin mukaan ole saavuttanut kovin suosittua asemaa toimivuudesta huolimatta, sillä YVA-menettely kohtaa usein vastakkainasettelua taloudellisten intressien kanssa. Fischer kuvasi YVA:n olevan yleensä tehoton, ellei se ”satu”.

Törmäyskurssi talouden kanssa ei ole Iso-Britanniassa YVA:n ainoa ongelma, vaan sen jalansijaa horjuttaa lisäksi jalkitotuuden aikakausi ja Brexit.

Iso-Britanniassa konsulttina toimiva Josh Fothergill (Fothergill Training & Consulting Ltd) arvioi puolestaan, että suuri määrä YVA-sääntelyä tulee häviämään Iso-Britannian osalta sen erotessa EU:sta. Fothergillin esityksen keskeistä antia olivat havainnot arviointiselostusten laajuuden kasvusta.

YVA:n käyttöönoton alkuvaiheen (1987-1990) tyyppillisesti alle 75 sivun arviointiselostuksista on asteittain siirrytty jopa kymmenien tuhansien sivujen selostuksiin. Hän mainitsi tiivistelmienkin olevan pisimmillään nykyisin 150 sivuisia.

YVA:n laatuun vaikuttavat monet tekijät

Konsulttinäkökulmaa YVA-uudistukseen kuultiin myös Viron ympäristöinstituutin (EKKI) edustajan puheenvuorossa.

Charlotta Faith-Ell kritisoi muutosdirektiivin YVA-konsulteille asettamaa pätevyysvelvoitetta, jonka tarkoituksena on varmistaa YVA:n laatu. Faith-Ellin mukaan tehokkain tapa YVA:n laadun parantamiseen ei toteudu pelkästään asettamalla pätevyysvaatimuksia, sillä edes pätevän konsultin tekemä hyvä

YVA-raportti ei suoraan johda siihen, että hankkeessa tehtävät päätökset olisivat ympäristön kannalta hyviä.

Pätevyysvaatimus saattaa kuitenkin helposti johtaa siihen, että vastuu sysätään

”YVA:n tosiasiallinen tarkoitus ja toimivuus kärsivät, mikäli hanke nähdään valmiiksi lukkoon lyötynä, ja todelliset vaihtoehdot puuttuvat.”

kon-sultin harteille, vaikka tosiasialliset ongelmakohdat ovat lainsäädännössä, kuten ympäristövaikutusten seurannan puuttumisessa. Näin on käynyt Faith-Ellin mukaan käynyt esimerkiksi Ruotsissa.

Hollannissa puolestaan YVA:n laadunvalvonnasta huolehtii riippumaton YVA-komissio (Netherlands Commission for Environmental Assessment) eikä muutosdirektiivin mukainen pätevyysvaatimus näin ollen komission lakimies Gijs Hoevenaarsin mukaan aiheuttanut muutoksia.

Tästä huolimatta Hoevenaars tunnisti Fischerin ja Faith-Ellin tavoin ongelman, joka liittyy YVA:n alueelliseen vaihteluun – komission neuvojen maksullisuus on johtanut siihen, että pienemmillä kunnilla on vaikeuksia panostaa arviointiin laadunarviointiin.

Liian pitkälle mennyttä sujuvoittamista

Kritiikkiä liian pitkälle menevää sujuvoittamista kohtaan esitti Pietikäisen ohella myös dosentti Jerzy Jendroskan (Opole University, Puola). Kun YVA:n tarkoitus on tarjota vaihtoehtoja hankkeen toteuttamiselle, ei tämä ”one-stop shop” -mallissa toteutu tarkoituksenmukaisella tavalla.

Jendroskan mukaan yhteensovittaminen johtaisi tosiasiallisten vaihtoehtojen puuttumiseen, ja tämän suuntaisen kehityksen sijaan tulisi tarkastella vaihto-

ehtoa, jossa yhden YVA:n sijaan samaan hankkeeseen voisi tarpeen tullen kohdistaa useampiakin YVA-menettelyjä.

Yhteensovittaminen on koettu haasteelliseksi myös Virossa, jossa Natura-arviointi on yhdistetty ympäristövaikutusten arviointiin. Sääntelyltään ja laadultaan erilaisten YVA:n ja Natura-arvioinnin yhdistäminen on Siim Vahtrusin (Estonian Environmental Law Institute) mukaan johtanut prosessuaalisiin ja laadullisiin ongelmiin, ja lopputulos on monesti sekava.

Yhteensovittamisen sijaan Vahtrus korosti tarvetta pitää menettelyt erillään. Mikäli hankkeen toteuttaminen edellyttää sekä YVA:a että Natura-arviointia, on olennaisinta se, missä järjestyksessä nämä prosessit suoritetaan – ensin Natura-arviointi ja sitten YVA.

Alustuksen jälkeisen keskustelun perusteella myös YVA:n ja Natura-arvioinnin erillään pitämistä on joissakin jäsenmaissa koettu ongelmana.

Saksassa YVA-lainsäädännön modernisointi on ollut vastahakoista

Tutkijatohtori Gesa Geißlerin (Berlin Institute of Technology) esitelmän mukaan Saksassa YVA-lainsäädännön modernisointi on ollut vastahakoista ja keskustelu muutosdirektiivin tuomista velvoitteista on jäänyt ohueksi.

Alueelliset erot YVA:n täytäntöönpanossa ovat myös suuria eikä laadunvalvontajärjestelmää tai rekisteriä vireillä olevista YVA-hankkeista ole Geißlerin mukaan olemassa.

Erityisesti vaikeuksia on aiheuttanut tulkinta siitä, mikä on relevanttia informaatiota ja mitkä hankkeisiin liittyvät seikat tulee julkistaa? Uutena kehityskäteenä Geißler pitää liittovaltion ylläpitämän tietokannan perustamista YVA-hankkeita varten. Yhtenäistä linjaa sille, mitä YVA-hankkeisiin liittyvää tietoa tietokannassa voitaisiin julkaistaan, ei kuitenkaan ole.

Tehokkaan YVA:n edellytykset

Prof. Kevin Hanna pohti puheenvuorossaan tehokkaan YVA:n edellytyksiä. Hannan mukaan Kanadassa keskeinen haaste ympäristövaikutusten arviointiin liittyen on kansalaisten asema YVA-menettelyssä.

Suurelle osalle heistä YVA-menettely on vieras käsite eikä sen tarkoitusta ymmärretä. Tähän liittyy ongelmia niin vaikuttamismahdollisuuksien puuttimisen kuin yleisen viranomaisiin kohdistuvan luottamuspuolan muodossa.

YVA-sääntelyn uudistuksessa näihin ongelmiin on tarkoitus puuttua. Olenasta Hannan mukaan on kuitenkin ymmärtää, ettei YVA voi saavuttaa sellaista asemaa, jossa kaikki osapuolet olisivat siihen tyytyväisiä.

Merkityksellistä on ymmärtää, mitkä ovat YVA:n mahdollisuudet olla luotettava ja läpinäkyvä prosessi, jolla on vahva lainsäädännöllinen tausta sekä tosiasiallinen vaikuttavuus ympäristölliseen päätöksentekoon.

Uudella YVA-lainsäädännöllä on haluttu luoda lisää osallistumismahdollisuuksia. Myös kestävyys- ja ilmastomuutosnäkökulmat ovat vahvemmin mukana.

Konferenssipäivän lopuksi paneelikeskustelussa ruodittiin YVA:n vahvuuksia ja heikkouksia eri maissa

Konferenssipäivä päättyi paneeliin, jossa oli edustus yhdeksästä EU-maasta. Paneelin puheenjohtaja prof. Fischerin evästämänä panelistit listasivat direktiivin vahvuuksia ja heikkouksia maidensa näkökulmista.

Vahvuusiksi mainittiin erityisesti seurantajärjestelmän (screening) selkiytyminen, YVA:n laadunvarmistuksen vahvistuminen ja perusteltu päätelmä. Heikkouksina nähtiin erityisesti yhteisvaikutusten arviointi, seuranta ja ilmastomuutoksen huomioon ottaminen, vaikka kahden viimeksi mainitun osalta direktiivi selkeästi vahvistui.

Hieman yllättäen osa direktiivin heikkouksiksi mainitusta osista (kuten direktiivin scoping-sääntely) nähtiin toisessa maassa vahvuutena.

Direktiivin asettamat vaatimukset ymmärretään eri tavoin eri maissa

Sekä päivän alustukset että paneelikeskustelu ilmensivät, että kansalliset

YVA-järjestelmät eroavat vieläkin verrattain paljon toisistaan ja direktiivin asettamat vaatimukset on ymmärretty osin eri tavoin eri maissa. YVA-direktiivi on uudistuksen jälkeenkin joustava minimidirektiivi ja sen muotoilut ovat osin erilaisille tulkinnoille avoimia.

Direktiivi jättää suurehkon liikkumavaran kansalliselle soveltamiselle. Jäsenmaiden eroista seuraa myös se, että keskustelu puutteista ja vahvuuksista jäi osin jäsentymättömäksi.

Esimerkiksi yhdistämisestä puhuttaessa kyse voi olla one-stop-shopin sijaan siirtymisestä ”seitsemästä luukusta kuuteen luukkuun”.

Osa maista näyttää omaksuneen täytäntöönpanossa ”one to one” -lähestymistavan, jossa direktiivin minimivaatimukset on pyritty vain täyttämään. Tämä vaikutelma jäi erityisesti saksalaisesta täytäntöönpanomallista Gesa Geißlerin esittämänä.

Joissakin maissa YVA-direktiivin vaatimukset on useilta osin ylitetty jo aikaisemmin, kuten Hollannissa, jolloin on jatkettu samalla tiellä uuden direktiivin täytäntöönpanomallissa. Näihin edistykseen kuuluu myös Suomi.

Päivän esityksiin peilaten Suomea voidaan pitää omaleimaisena ja edistykseen erityisesti yhteysviranomaisjärjestelmän vuoksi. YVA-menettelyä koordinoi muista maista poiketen erillinen YVA-asiantuntijaviranomainen.

”Päivän esityksiin peilaten Suomea voidaan pitää omaleimaisena ja edistykseen erityisesti yhteysviranomaisjärjestelmän vuoksi.”

**ELINA MIKKONEN
ISMO PÖLÖNEN
KIMMO JALAVA**

YVA ry

Hallitus

Erkki Ikäheimo, puheenjohtaja
erkki.ikaheimo@gmail.com
040 591 1087

Kalle Reinikainen, varapuheenjohtaja
kalle.reinikainen@poyry.com
050 590 7640

Titta Kauppinen, sihteeri
titta.p.kauppinen@student.jyu.fi
040 029 9539

Aura Tuominen, Impaktin päätoimittaja
aura.i.tuominen@gmail.com
050 469 3661

Jack Räisänen
jackraisanen@gmail.com
045 200 3883

Timo Laitinen
timolaitin@gmail.com
0405 505 500

Mattias Järvinen
wpd Finland Oy
m.jarvinen@wpd.fi
050 312 0295

Satu Vuorikoski
Fingrid Oyj
satu.vuorikoski@fingrid.fi
040 737 2321

Toimihenkilöt

Timo Huhtinen, taloudenhoitaja
Sito Oy
timo.huhtinen@sito.fi
040 542 5291

Asiantuntijat

Leena Lusa, maankäytön suunnittelu/
kaavoitus
leenalusa101@gmail.com
044 235 9094

Janna Riikonen, lausuntojen valmistelu
Golder Associates Oy
janna_riikonen@golder.fi
040 455 9620

Gilbert Koskela
Vantaan kaupunki, Kivistö-projekti
gilbert.koskela@vantaa.fi
09 8392 2739

Anne Kangasaho, ympäristön melu- ja
tärinävaikutukset
Sito Oy
anne@kangasaho.fi
044 7500 876

Nunu Pesu, vaikutusten arviointi
kaavoituksessa
Ympäristöministeriö
nunu.pesu@gmail.com

Jorma Jantunen, Suomen
ympäristökeskus SYKE
YVA-lainsäädännön
kehittäminen
jorma.jantunen@syke.fi
040 517 3446

Kirsi Lehtinen
Ramboll Finland Oy
kirsi.lehtiselle@gmail.com
040 722 4104

Päivi Karvinen
Arktinen YVA
paivi.karvinen@jippii.fi
044 599 4706

Tapani Veistola, ympäristöjärjestöt
Suomen luonnonsuojeluliitto
tapani.veistola@sll.fi

Sakari Niemelä, ympäristöjuridiikka
Asianajotoimisto Ympäristölaki Oy
sakari.niemela@ymparistolaki.fi
040 505 8064

Sonja Oksman,
Sito Oy
sonja.oksman@sito.fi
040 631 1877

Ismo Pölönen, ympäristöjuridiikka
Itä-Suomen yliopisto
ismo.polonen@uef.fi

Tapani Kauppinen, ihmisiin kohdistuvat
vaikutukset
Terveysten ja hyvinvoinnin laitos THL
tapani.kauppinen@thl.fi

YVA ry:n kannatusjäsenet

FINGRID **SWECO**

KEMIJOKI OY

think energy

Tuulivoima

RAMBOLL

VAHANEN

FCG.

SITOWISE

**Golder
Associates**

Asianajotoimisto
Ympäristölaki Oy

PÖYRY